Ciddiyetsiz Yapılan Yemînin Hükmü Nedir?

Soru: Bir insan ciddi olmaksızın veya unutarak bir şey üzerine yemin edecek olsa bu yemini geçerli olur mu?

Cevap: "Hanefi Mezhebinin dışındaki mezheplere göre sehven/yanılgı yoluyla veya unutarak yapılan yemin için her hangi bir sıhhatten söz edilmesi mümkün değildir." Çünkü Efendimiz Aleyhissalatü vesselam "Hata, unutma ve (yapılması) üzerine zorlandıkları şeyler(in mesuliyeti) ümmetimden kaldırılmıştır"[1] buyurmuştur. Bu hadis-i şerife göre hataen, unutarak veya başka birisi tarafından zorla yaptırılan bir yemin herhangi bir hükme tabi değildir.

Hanefi mezhebine gelince; meşhur lafzı "Üç şey vardır ki ciddisi de ciddi, şakası ciddidir: Nikah, Talak, Ric'at" şeklinde olan hadisi, üçüncü olarak sayılan "ric'at" ın yerine "yemin" lafzıyla rivayet ederek bununla istidlal etmişlerdir. Fakat bu şekildeki rivayetin ne kadar sağlıklı bir nakil olduğu söz götürür. Zira **ez-Zeylai**, bu rivayetin **Hidaye** sahibi tarafından "yemin" lafzıyla rivayet olunduğunu, bazı fakihler tarafından da "atak/ köle azat etme" lafzıyla rivayet olunduğunu nakleder. Ve **İmam en-Nevevi**'nin "**Tehzibu'l-Esma ve'l-Lüğat**"ında **İmam Gazali**'yi meşhur lafzı "rec'at" şeklinde gelen bu rivayeti "atak" lafzıyla naklettiği için hataya nisbet ettiğini söyler.[2]

Bu müşkil durumda ancak şunu söyleyebiliriz:

Abdurrezzak'ın **Hz. Ömer** ve **Hz. Ali (Radıyallahu Anhuma)**'den rivayet ettiğine göre onlar "Nikah, talak, atak" gibi şeylerde şaka olmayacağını söylemişlerdir. Ve bu rivayete ziyade olarak nakledilen bir eserde bu üçüne "Nezir" de eklenmiştir. Belki bu naklin ispat cihetiyle Hanefilerin bu görüşünü destekler mahiyette olduğu söylenebilir.

Yukarıda muhalif delil olarak getirilen "Hata, unutma ve (yapılması) üzerine zorlandıkları şeyler(in mesuliyeti) ümmetimden kaldırılmıştır" şeklindeki hadiste bulunan "kaldırıldı" kelimesinin günahın kaldırılması anlamında olduğu söylenebilir. Ne var ki bu da keffaretin gerekmemesini veya yapılan yeminin sahih olmadığını göstermez. Çünkü, yanılarak, zorlama suretiyle veya unutularak yapılan yeminlerde sebep olan fiil bunların tümünde tahakkuk etmektedir.[3]

İmam Müslim'in rivayetinde Bedir savaşına katılamamasının sebebini müşriklerin (Hicret esnasında) babasıyla kendisinin yollarını kestiklerini ve nereye gittiklerini sorduklarında "Biz Muhammed'e (s.a.v.) değil sadece Medine'ye gidiyoruz" cevabını verdiklerinde müşriklerin kendilerinden Peygambere gitmeyeceklerine dair misak/yemin aldıklarını anlatan **Huzeyfe b. Yeman** (Radıyallahu Anh), Bedir savaşı çıktığında bu durumu Resulullah (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'a anlattığında, ona ahdinde sadık kalması gerektiğini emretmesi de[4] bu manayı müeyyiddir. Zira bu rivayette yapıldığı nakledilen yemin de ikrah/zorlama yoluyla yapılan yemindir. Allahu Alem…

[1] İbn Mace No: 2045, İbn Hibban, Sahih, No: 7219, Hakim, el-Müstedrek vd. Hadisin tam tahrici için bkz. İbnu'l-Mülakkin, el-Bedru'l-Münir, IV/177 el-Mektebetu'l-Arabiyyetu's-Suudiyye, 2004, B.I

[2] Bkz.ez-Zeylai, Nasbu'r-Raye, III/ 447 Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut-Lübnan 2010 B.III

[3] Ali el-Kari, Fethu Babi'l-İnaye, II/ 388 Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut-Lübnan 2009, B.I

[4] Müslim, Sahih, Kitabu'l-Cihad, Babu'l-Vefa bi'l-Ahd, No: 1787